

**Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого  
Полтавський юридичний інститут  
Кафедра конституційного, адміністративного,  
екологічного та трудового права**

**РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ  
«ТЕОРІЯ ТА ПРАКТИКА КОНСТИТУЦІЙНОГО СУДОЧИНСТВА»**

Рівень вищої освіти – другий (магістерський) рівень

Ступінь вищої освіти – магістр

Галузь знань – 08 «Право»

Спеціальність – 081 «Право»

Освітня програма/спеціалізація – «Право»

Статус дисципліни – обов’язкова

Рік набору – 2019, 2020

**Робоча програма навчальної дисципліни «Теорія та практика конституційного судочинства»** для студентів другого (магістерського) рівня вищої освіти галузі знань 08 «Право» спеціальності 081 «Право» освітньої програми «Право» Полтавського юридичного інституту Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого. Полтава: Полтавський юрид. ін.-т Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого, 2019. 23 с.

Розробник:

Полховська Інна Костянтинівна – доцент кафедри конституційного, адміністративного, екологічного та трудового права,  
кандидат юридичних наук, доцент

Гарант освітньої програми:

Криницький Ігор Євгенович – завідувач кафедри цивільного, господарського і фінансового права, доктор юридичних наук, професор,  
старший науковий співробітник

Затверджено на засіданні кафедри конституційного, адміністративного, екологічного та трудового права (протокол № 1 від 30 серпня 2019 р.)

Дата оновлення – 28 серпня 2020 року  
(протокол № 1 засідання кафедри конституційного, адміністративного, екологічного та трудового права від 28 серпня 2020 року)

Завідувач кафедри \_\_\_\_\_ В. М. Божко

## Зміст

|                                                                                           |    |
|-------------------------------------------------------------------------------------------|----|
| 1. Опис навчальної дисципліни.....                                                        | 4  |
| 2. Очікувані результати навчання.....                                                     | 5  |
| 3. Програма навчальної дисципліни.....                                                    | 7  |
| 4. Обсягі структура навчальної дисципліни.....                                            | 11 |
| 5. Теми лекційних і практичних занять.....                                                | 12 |
| 5.1. Теми лекційних занять.....                                                           | 12 |
| 5.2. Теми практичних занять.....                                                          | 13 |
| 6. Форми педагогічного контролю, засоби та критерії оцінювання результатів навчання ..... | 13 |
| 7. Інформаційне забезпечення навчальної дисципліни.....                                   | 21 |

### 1. Опис навчальної дисципліни

Робоча програма навчальної дисципліни «Теорія та практика конституційного судочинства» розроблена відповідно до освітньо-професійної програми «Право» підготовки магістрів зі спеціальності 081 «Право» галузі знань 08 «Право».

| Найменування показників                                                                         | Галузь знань, спеціальність, рівень освіти                                                                                                             | Дидактична структура навчальної дисципліни                              |                                                                         |
|-------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------|
|                                                                                                 |                                                                                                                                                        | денна форма навчання                                                    | заочна форма навчання                                                   |
| Кількість кредитів - 3,0                                                                        | Галузь знань – 08 «Право»<br><br>Спеціальність – 081 «Право»<br><br>Освітньо-професійна програма «Право»<br><br>Рівень освіти – другий (магістерський) | Обов'язкова                                                             | Обов'язкова                                                             |
| Модулів – 2                                                                                     |                                                                                                                                                        | Рік підготовки: 1-й                                                     | Рік підготовки: 1-й                                                     |
|                                                                                                 |                                                                                                                                                        | семестр                                                                 | семестр                                                                 |
| Загальна кількість годин - 90                                                                   |                                                                                                                                                        | 1-й                                                                     | 1-й                                                                     |
|                                                                                                 |                                                                                                                                                        | <b>Лекції</b>                                                           | <b>Лекції</b>                                                           |
| Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 2,5<br>самостійної роботи студента – 5,0 |                                                                                                                                                        | 18 год.                                                                 | 4 год.                                                                  |
|                                                                                                 |                                                                                                                                                        | <b>Практичні заняття</b>                                                | <b>Практичні заняття</b>                                                |
|                                                                                                 |                                                                                                                                                        | 22 год.                                                                 | 2 год.                                                                  |
|                                                                                                 |                                                                                                                                                        | <b>Самостійна робота</b>                                                | <b>Самостійна робота</b>                                                |
|                                                                                                 |                                                                                                                                                        | 50 год.                                                                 | 84 год.                                                                 |
|                                                                                                 |                                                                                                                                                        | Види контролю: поточний контроль;<br>підсумковий контроль знань (іспит) | Види контролю: поточний контроль;<br>підсумковий контроль знань (іспит) |

**Мета** навчальної дисципліни – набуття студентами здатності розв'язувати складні задачі та проблеми у галузі теорії та практики конституційного судочинства, що передбачає проведення різноманітних досліджень і/або здійснення інновацій й характеризується невизначеністю умов і вимог.

#### **Завдання:**

– формування у студентів спеціалізованих концептуальних знань у галузі теорії та практики конституційного судочинства, що включають сучасні наукові здобутки у цій галузі права, котрі є основою для оригінального мислення та проведення досліджень у вказаній сфері;

– набуття студентами спеціалізованих умінь/навичок розв'язання проблем, котрі виникають в процесі здійснення конституційного судочинства, у тому числі складати конституційні подання, звернення та скарги, інші процесуальні документи, що використовуються в конституційному судочинстві, аналізувати і застосовувати рішення Суду та висловлені в них юридичні позиції у практичній діяльності юриста;

– здатність інтегрувати знання, набуті у процесі вивчення цієї та навчальних дисциплін «Конституційне право України», «Державне будівництво і місцеве самоврядування», «Кримінальне право», «Адміністративне право», «Трудове право» й розв’язувати складні задачі у мультидисциплінарних контекстах;

– здатність розв’язувати проблеми у нових або незнайомих середовищах за наявності неповної або обмеженої інформації з урахуванням аспектів соціальної та етичної відповідальності, зокрема щодо: застосування набутих теоретичних знань та сформованих практичних навичок щодо звернення до Конституційного Суду України з конституційною скаргою; складання конституційних подань та звернень, інших процесуальних документів, що застосовуються в конституційному судочинстві; аналізу і застосування рішень Конституційного Суду України та висловлених в них юридичних позицій;

– формування у студентів знань та умінь, необхідних їм для проведення досліджень та/або провадження інноваційної діяльності з метою генерування нових знань у сфері конституційного судочинства.

**Пререквізити:** «Теорія держави і права»; «Конституційне право України»; «Адміністративне право»; «Державне будівництво і місцеве самоврядування»; «Господарське право»; «Трудове право»; «Фінансове право», «Державне (конституційне) право зарубіжних країн».

**Кореквізити:** «Публічна служба», «Правове забезпечення запобігання корупції».

**Постреквізити:** «Актуальні проблеми цивільного права», «Податкове право», «Медичне право», «Правове регулювання екологічної безпеки».

**Мова навчання** – українська.

## **2. Очікувані результати навчання з дисципліни**

У результаті засвоєння навчальної дисципліни здобувач вищої освіти повинен демонструвати такі результати навчання:

1. сформулювати поняття та зміст основних категорій теорії та практики конституційного судочинства;
2. систематизувати втілення основних сучасних правових доктрин, цінностей та принципів функціонування права у конституційно-правових відносинах;
3. проаналізувати моделі конституційної юстиції, порівняти із запровадженою моделлю в Україні;
4. здійснити порівняльно-правовий аналіз взаємодії міжнародного права та міжнародно-правових систем з вітчизняними конституційно-правовими інститутами;
5. інтерпретувати основні конституційно-правові норми, а також розуміти методологію їхнього тлумачення;
6. застосовувати конституційно-правові норми на практиці;

7. пояснити практику реалізації конституційно-правових інститутів;
8. визначити правову позицію на різних стадіях правозастосування конституційно-правових норм, як зі сторони органу публічної влади, так і з боку фізичних (юридичних) осіб;
9. запропонувати проекти актів у різних сферах діяльності органу конституційного судочинства;
10. прогнозувати результат впливу проектів актів органу конституційного судочинства на конституційно-правові відносини;

Навчальна дисципліна забезпечує набуття студентами результатів навчання, визначених освітньо-професійною програмою «Право», а саме:

#### ***Загальних компетентностей:***

ЗК-1. Здатність до критичного осмислення суспільних та галузевих процесів та явищ.

ЗК-2. Здатність застосовувати набуті знання у практичних ситуаціях.

ЗК-3. Здатність формулювати особисту думку та доказово її представляти.

ЗК-4. Здатність приймати обґрунтовані рішення.

ЗК-5. Здатність до адаптації та дії в новій ситуації.

ЗК-6. Здатність генерувати нові ідеї (креативність).

ЗК-7. Здатність до безперервної самоосвіти та самовдосконалення.

ЗК-9. Здатність здійснювати дослідження.

ЗК-11. Здатність спілкуватися на професійні теми із представниками інших професійних груп.

ЗК-12. Здатність до міжособистісного та інтерактивного спілкування.

ЗК-13. Уміння шукати й використовувати різні джерела інформації.

#### ***Спеціальних компетентностей:***

СК-1. Здатність аналізувати правові проблеми та формувати правові позиції.

СК-2. Здатність виявляти проблеми правового регулювання і пропонувати належні способи і процедури їх вирішення, включаючи подолання юридичної невизначеності.

СК-3. Здатність діяти відповідно до принципів верховенства права та законності.

СК-4. Здатність ухвалювати рішення у ситуаціях, що вимагають системного, логічного та функціонального тлумачення правових норм, а також знання практики їх застосування.

СК-5. Поглиблене розуміння методології тлумачення та особливостей застосування інститутів публічного, приватного та кримінального права.

СК-6. Здатність визначати факти, належні та прийнятні для юридичного аналізу ситуації.

СК-9. Здатність застосування міждисциплінарного підходу в оцінці правових явищ та правозастосовній діяльності.

СК-10. Розуміння стандартів професійної незалежності та відповідальності правника та здатність утверджувати етичні стандарти правничої діяльності.

СК-11. Знання системи права Європейського Союзу та розуміння її співвідношення з правовою системою України.

СК-12. Здатність застосовувати Європейську конвенцію з прав людини та основоположних свобод і прецедентну практику Європейського суду з прав людини.

СК-13. Здатність використовувати професійне тлумачення норм права в порівняльному взаємозв'язку щодо норм внутрішньодержавного і міжнародного права.

СК-14. Здатність проведення порівняльно-правових досліджень

СК-15. Здатність доносити до фахівців і нефаківців у сфері права інформації, ідей, проблем, рішень, власного досвіду та аргументації.

СК-16. Здатність самостійно готувати проекти нормативно-правових актів, обґрунтовувати суспільну обумовленість їх прийняття, прогнозувати результати їх впливу на відповідні суспільні відносини.

СК-17. Здатність самостійно готувати проекти актів правозастосування, включаючи вимоги щодо їх законності, обґрунтованості та мотивованості.

СК-19. Уміння розв'язувати складні задачі і проблеми у професійній діяльності.

### ***Програмних результатів навчання:***

ПРН-1. Давати кваліфіковану оцінку чинного законодавства і правозастосовної практики з позицій принципів верховенства права та законності.

ПРН-2. Використовувати правові позиції Європейського суду з прав людини.

ПРН-3. Використовувати сучасні іноземні та вітчизняні механізми захисту прав людини.

ПРН-4. Оцінювати правильність використання юридичної термінології і демонструвати вільне володіння юридичною технікою.

ПРН-5. Описувати перспективи і основні тенденції розвитку юриспруденції в Україні та провідних країнах світу.

ПРН-7. Демонструвати здатність генерувати нові ідеї та використовувати сучасні технології у наданні правничих послуг.

ПРН-8. Обґрунтовувати правову позицію на різних стадіях правозастосування.

ПРН-9. Застосовувати різноманітні способи усунення прогалин в законодавстві.

ПРН-12. Здійснювати юридичну кваліфікацію в нестандартних ситуаціях.

ПРН-13. Демонструвати основні правила і принципи створення наукових текстів професійної спрямованості.

ПРН-16. Використовувати іноземні юридичні інформаційні ресурси.

ПРН-17. Здійснювати самостійне наукове дослідження з актуальної юридичної тематики із використанням сучасних наукових методів.

ПРН-18. Здійснювати презентацію свого дослідження з правової теми, застосовуючи першоджерела та прийоми правової інтерпретації складних комплексних проблем, що постають з цього дослідження.

### ***3. Програма навчальної дисципліни***

#### **Модуль 1. ТЕОРІЯ КОНСТИТУЦІЙНОГО СУДОЧИНСТВА**

##### ***Тема 1. Конституційний Суду України як орган судового конституційного контролю.***

Гене́за конституційного контролю як форми захисту конституції. Теоретичні засади судового конституційного контролю та його значення в демократичній, правовій державі. Основні моделі сучасного конституційного контролю: американська (справа «Мербері проти Медісон»), європейська (австрійська) та латино-американська. Попередній і наступний, формальний (процедурний) і матеріальний (змістовний) конституційний контроль.

Конституційно-правовий статус Конституційного Суду України та судді Конституційного Суду України. Організація діяльності Конституційного Суду України. Структура Конституційного Суду України. Повноваження Конституційного Суду України.

##### ***Тема 2. Тлумачення Конституції України Конституційним Судом.***

Конституційний контроль та офіційне тлумачення Конституції України як головні форми правового захисту Конституції України. Підстави визнання законів та інших правових актів такими, що не відповідають Конституції України. Офіційне тлумачення Конституції України: способи, види, межі. Об'єктивний і суб'єктивний підхід до тлумачення. Динамічне тлумачення. Конформне тлумачення в процесі здійснення конституційного контролю.

##### ***Тема 3. Доктрини у практиці Конституційного Суду України.***

Доктрина верховенства права (доктрина обмеженого правління) в практиці КСУ. Доктрина дружнього ставлення до міжнародного права. Практика Європейського суду з прав людини як джерело рішень Конституційного Суду України. Доктрина позитивного обов'язку держави. Доктрина правомірних обмежень в реалізації прав людини. Доктрина належної правової процедури (due process of law). Доктрина “політичного питання” та її застосування в практиці Конституційного Суду України.

#### **Модуль 2. ПРАКТИКА КОНСТИТУЦІЙНОГО СУДОЧИНСТВА**

***Тема 4. Конституційно-судовий процес в Конституційному Суді України.***

Форми звернень до Конституційного Суду України: конституційне подання, конституційне звернення та конституційна скарга. Критерії прийнятності звернень. Суб'єкти права на звернення до Конституційного Суду України.

Стадії провадження в Конституційному Суді України. Види проваджень. Відкриття конституційного провадження. Підстави відмови у відкритті провадження. Форми розгляду справ Конституційним Судом України. Учасники конституційного провадження, їх права і обов'язки. Процедура розгляду конституційного подання, звернення, конституційної скарги та винесення рішень Конституційним Судом України. Окрема думка судді Конституційного Суду України.

### ***Тема 5. Рішення та юридичні позиції Конституційного Суду України.***

Акти Конституційного Суду. Юридична сила рішень та висновків Конституційного Суду України. Верховенство рішень Конституційного Суду України як гарантія їх виконання. Обов'язковість, остаточність і неоскаржуваність рішень Конституційного Суду України. Преюдиційність рішень Конституційного Суду України.

Правові позиції Конституційного Суду України: поняття, види, юридична сила. Вплив правових позицій Суду на правотворчу та правозастосовну діяльність в Україні. Перегляд Конституційним Судом України своїх правових позицій.

### ***Тема 6. Юридичні позиції Конституційного Суду України з питань реалізації та захисту прав людини.***

Критерії конституційності обмеження прав людини. Трискладовий тест в практиці КСУ. Рішення від 1 червня 2016 року № 2-рп/2016 (справа про судовий контроль за госпіталізацією недієздатних осіб до психіатричного закладу). Юридичні позиції Конституційного Суду сформульовані у рішеннях за справами, пов'язаними із реалізацією та захистом прав людини (щодо конституційного принципу рівності; щодо особистих прав людини (на життя, на свободу пересування і вільний вибір місця проживання, на доступ до інформації, на свободу думки і слова, недоторканність особистого і сімейного життя); щодо політичних прав громадян України (право на об'єднання, право брати участь у всеукраїнському та місцевих референдумах, вільно обирати і бути обраними до органів державної влади та органів місцевого самоврядування; на мирні зібрання); щодо реалізації соціально-економічних прав; щодо конституційних гарантій прав людини).

### ***Тема 7-8. Юридичні позиції Конституційного Суду України в розрізі окремих галузей права.***

Юридичні позиції КСУ в сфері кримінального права і процесу. Юридичні позиції КСУ щодо смертної кари і права на життя. Юридичні позиції КСУ щодо здійснення в кримінальному процесі права на захист. Юридичні позиції КСУ щодо презумпції невинуватості. Юридичні позиції КСУ щодо доказів і доказування. Юридичні позиції КСУ щодо апеляційного і касаційного оскарження в кримінальному процесі.

Горизонтальний ефект Конституції і права людини. Конституціоналізація приватного права. Юридичні позиції КСУ в сфері цивільного права і процесу. Юридичні позиції КСУ щодо права власності і спадкування. Юридичні позиції КСУ щодо цивільного процесу. Юридичні позиції КСУ щодо господарських товариств.

***Тема 9. Юридичні позиції Конституційного Суду України в сфері функціонування органів публічної влади.***

Юридичні позиції Конституційного Суду сформульовані у рішеннях за справами, пов'язаними з організацією та функціонуванням органів державної влади в Україні (справи про: регламент Верховної Ради України; дострокове припинення повноважень Верховної Ради України; компетенцію Верховної Ради України; законодавчий процес; порядок голосування на пленарних засіданнях; правові акти Верховної Ради України; правовий статус комітетів та фракцій Верховної Ради України; статус народного депутата України; дату виборів, строк перебування на посту, повноваження та правові акти Президента України (зокрема, у сфері взаємодії з Верховною Радою України; із виконавчою владою; із судовою владою; щодо проголошення всеукраїнського референдуму; керівництва зовнішньополітичною діяльністю; керівництва у сферах національної безпеки і оборони); формування Кабінету Міністрів України; повноваження Кабінету Міністрів України; статус члена Кабінету Міністрів України; відповідальність уряду; статус центральних та місцевих органів виконавчої влади; підсудність і підвідомчість питань органам судової влади; незалежність і недоторканність суддів; порядок оскарження судових рішень; статус Вищої Ради правосуддя; статус прокуратури) та місцевого самоврядування (справи про принцип матеріально-фінансової самостійності, про право територіальних громад на об'єднання, про статус районних у містах рад, про систему виконавчих органів місцевих рад, про статус сільського, селищного, міського голови, про особливості організації влади в містах Києві та Севастополі).

#### 4. *Обсяг і структура навчальної дисципліни*

| Тема навчальної дисципліни                                                 | Обсяг у годинах |              |           |           |                 |              |          |           |
|----------------------------------------------------------------------------|-----------------|--------------|-----------|-----------|-----------------|--------------|----------|-----------|
|                                                                            | Денна форма     |              |           |           | Заочна форма    |              |          |           |
|                                                                            | Усього          | У тому числі |           |           | Усього          | У тому числі |          |           |
|                                                                            |                 | Л            | ПЗ        | СРС       |                 | Л            | ПЗ       | СРС       |
| <b>Модуль 1. Теорія конституційного судоправства</b>                       |                 |              |           |           |                 |              |          |           |
| 1. Конституційний Суд України як орган судового конституційного контролю   | 10              | 4            | 4         | 4         | 9               | 2            |          | 7         |
| 2. Тлумачення Конституції України Конституційним Судом                     | 8               | 2            | 2         | 4         | 7               |              |          | 7         |
| 3. Доктрини у практиці Конституційного Суду України                        | 10              | 2            | 2         | 6         | 7               |              |          | 7         |
| <i>Разом</i>                                                               | 30              | 8            | 8         | 14        | 44              | 2            |          | 42        |
| <b>Модуль 2. Практика конституційного судоправства</b>                     |                 |              |           |           |                 |              |          |           |
| 4. Конституційно-судовий процес в Конституційному Суді України             | 10              | 2            | 2         | 6         | 12              | 2            | 2        | 10        |
| 5. Рішення та юридичні позиції Конституційного Суду України                | 9               | 1            | 2         | 6         | 13              |              | 2        | 10        |
| 6. Юридичні позиції КСУ з питань реалізації та захисту прав людини         | 12              | 2            | 4         | 6         | 11              |              |          | 11        |
| 7. Юридичні позиції КСУ в сфері кримінального права і процесу              | 10              | 2            | 2         | 6         | 11              |              |          | 11        |
| 8. Юридичні позиції КСУ в сфері цивільного, господарського права і процесу | 10              | 2            | 2         | 6         |                 |              |          |           |
| 9. Юридичні позиції КСУ з питань діяльності публічної влади                | 9               | 1            | 2         | 6         |                 |              |          |           |
| <i>Разом</i>                                                               | 60              | 10           | 14        | 36        | 46              | 2            | 2        | 42        |
| <b>Усього годин / кредитів ECTS</b>                                        | <b>90 / 3,0</b> | <b>18</b>    | <b>22</b> | <b>50</b> | <b>90 / 3,0</b> | <b>4</b>     | <b>2</b> | <b>84</b> |

## 5. Теми лекційних і практичних занять

### 5.1. Теми лекційних занять

| Теми навчальної дисципліни                                                 | Теми лекцій                                                             | Обсяг у годинах |              |
|----------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------|-----------------|--------------|
|                                                                            |                                                                         | Денна форма     | Заочна форма |
| <b>Модуль 1. Теорія конституційного судочинства</b>                        |                                                                         |                 |              |
| 1.Конституційний Суд України як орган судового конституційного контролю    | Конституційний Суд України як орган судового конституційного контролю   | 4               | 2            |
| 2. Тлумачення Конституції України Конституційним Судом                     | Тлумачення Конституції України Конституційним Судом                     | 2               |              |
| 3. Доктрини у практиці Конституційного Суду України                        | Доктрини у практиці Конституційного Суду України                        | 2               |              |
| <b>Модуль 2. Практика конституційного судочинства</b>                      |                                                                         |                 |              |
| 4. Конституційно-судовий процес в Конституційному Суді України             | Конституційно-судовий процес в Конституційному Суді України             | 2               | 2            |
| 5. Рішення та юридичні позиції Конституційного Суду України                | Рішення та юридичні позиції Конституційного Суду України                | 1               |              |
| 6. Юридичні позиції КСУ з питань реалізації та захисту прав людини         | Юридичні позиції КСУ з питань реалізації та захисту прав людини         | 2               |              |
| 7. Юридичні позиції КСУ в сфері кримінального права і процесу              | Юридичні позиції КСУ в сфері кримінального права і процесу              | 2               |              |
| 8. Юридичні позиції КСУ в сфері цивільного, господарського права і процесу | Юридичні позиції КСУ в сфері цивільного, господарського права і процесу | 2               |              |
| 9. Юридичні позиції КСУ з питань діяльності публічної влади                | Юридичні позиції КСУ з питань діяльності публічної влади                | 1               |              |
| Усього                                                                     |                                                                         | 18              | 4            |

## 5. Теми лекційних і практичних занять

### 5.2. Теми практичних занять

| Теми навчальної дисципліни                                                 | Теми практичних                                                         | Обсяг у годинах |              |
|----------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------|-----------------|--------------|
|                                                                            |                                                                         | Денна форма     | Заочна форма |
| <b>Модуль 1. Теорія конституційного судочинства</b>                        |                                                                         |                 |              |
| 1.Конституційний Суд України як орган судового конституційного контролю    | Конституційний Суд України як орган судового конституційного контролю   | 4               | 2            |
| 2. Тлумачення Конституції України Конституційним Судом                     | Тлумачення Конституції України Конституційним Судом                     | 2               |              |
| 3. Доктрини у практиці Конституційного Суду України                        | Доктрини у практиці Конституційного Суду України                        | 2               |              |
| <b>Модуль 2. Практика конституційного судочинства</b>                      |                                                                         |                 |              |
| 4. Конституційно-судовий процес в Конституційному Суді України             | Конституційно-судовий процес в Конституційному Суді України             | 2               | 2            |
| 5. Рішення та юридичні позиції Конституційного Суду України                | Рішення та юридичні позиції Конституційного Суду України                | 2               |              |
| 6. Юридичні позиції КСУ з питань реалізації та захисту прав людини         | Юридичні позиції КСУ з питань реалізації та захисту прав людини         | 4               |              |
| 7. Юридичні позиції КСУ в сфері кримінального права і процесу              | Юридичні позиції КСУ в сфері кримінального права і процесу              | 2               |              |
| 8. Юридичні позиції КСУ в сфері цивільного, господарського права і процесу | Юридичні позиції КСУ в сфері цивільного, господарського права і процесу | 2               |              |
| 9. Юридичні позиції КСУ з питань діяльності публічної влади                | Юридичні позиції КСУ з питань діяльності публічної влади                | 2               |              |
| Усього                                                                     |                                                                         | 22              | 4            |

### 6. Форми педагогічного контролю, засоби та критерії оцінювання результатів навчання

Оцінювання результатів засвоєння навчальної дисципліни «Теорія та практика конституційного судочинства» передбачає проведення поточного та підсумкового контролю і здійснюється на основі накопичувальної бально-рейтингової системи.

Видами **поточного контролю** знань студентів є:

– контроль якості засвоєння студентами програмного матеріалу навчальної дисципліни на *лекційних заняттях* із застосуванням таких засобів: усне, письмове або експрес-опитування. За підсумками поточного контролю на лекціях студенти можуть отримати від 0 до 4 балів;

– контроль якості засвоєння студентами програмного матеріалу навчальної дисципліни на *практичних заняттях* із застосуванням таких засобів: усне, письмове або експрес-опитування, виконання тестових завдань, розв’язання практичних завдань або задач, захист кейсу, підготовка і захист есе або реферату за ініціативи студента. За підсумками практичних занять упродовж семестру студент може отримати від 0 до 28 балів;

– протягом семестру студенти виконують завдання для *самостійної роботи* (підготовка усної доповіді, презентації, есе, реферату тощо). Максимальна кількість балів за самостійну роботу – 8.

Формою *підсумкового контролю* знань студентів із навчальної дисципліни є *іспит*, що оцінюється за шкалою від 0 до 60 балів. Іспит складається в усній формі за білетами до іспиту. Мінімальна оцінка результатів поточного контролю та самостійної роботи, за якої студент допускається до іспиту, становить 20 балів.

Розподіл балів між формами організації освітнього процесу і видами контрольних заходів:

| Лекційні заняття | Практичні заняття (поточний контроль) |            | Самостійна робота | Іспит (підсумковий контроль) | Загальна оцінка знань |
|------------------|---------------------------------------|------------|-------------------|------------------------------|-----------------------|
|                  | Модуль № 1                            | Модуль № 2 |                   |                              |                       |
| max 4            | max 14                                | max 14     | max 8             | max 60                       | max 100               |

### Критерії оцінювання з дисципліни

#### «Теорія та практика конституційного судочинства»

Систематичність та активність роботи на лекціях оцінюється викладачем від 0 до 4 балів, виходячи з наступних критеріїв:

4 бали – у разі відвідування (відпрацювання пропущених) здобувачем вищої освіти усіх лекцій з навчальної дисципліни протягом семестру та роботи на них;

0 балів – у разі наявності пропущених (невідпрацьованих пропущених) лекцій з навчальної дисципліни протягом семестру або відсутність активності в освоєнні навчального матеріалу на них.

Оцінка визначається викладачем, який веде практичні заняття, на підставі даних журналу академічної групи та інформації, наданої лектором, на останньому практичному занятті відповідного семестру та включається до оцінки за ПК поточного семестру (навчального року).

Результати оцінювання роботи здобувача вищої освіти фіксуються у журналі обліку роботи викладача, відповідній відомості та оприлюднюються за допомогою електронної системи контролю навчання.

| кількість балів | критерії оцінювання                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                 |
|-----------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| 1               | 2                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                   |
| 13-14           | <p>Систематичне відвідування практичних занять, відсутність пропусків занять без поважних причин;</p> <p>відпрацювання тем практичних занять, пропущених з поважних причин;</p> <p>вирішення завдань до кожного практичного завдання;</p> <p>висока активність роботи на практичних заняттях;</p> <p>засвоєння всього матеріалу тем змістовного модуля;</p> <p>повні та обґрунтовані відповіді при розв'язанні завдань (казусів);</p> <p>здатність визначення теоретичних питань, на які розраховані завдання;</p> <p>уміння опрацьовувати та застосовувати акти законодавства;</p> <p>обізнаність із постановами та роз'ясненнями вищих судових інстанцій;</p> <p>уміння сформулювати своє ставлення до певної проблеми теми;</p> <p>вміння мислити абстрактно та узагальнено;</p> <p>здатність публічно представити матеріал.</p> |
| 11-12           | <p>Систематичне відвідування практичних занять, відсутність пропусків занять без поважних причин;</p> <p>відпрацювання тем практичних занять, пропущених з поважних причин;</p> <p>вирішення завдань до кожного практичного завдання;</p> <p>висока активність роботи на практичних заняттях;</p> <p>засвоєння всього матеріалу тем змістовного модуля;</p> <p>повні та обґрунтовані відповіді з несуттєвими помилками при розв'язанні завдань (казусів);</p> <p>здатність визначення теоретичних питань, на які розраховані завдання;</p> <p>уміння опрацьовувати та застосовувати акти законодавства;</p> <p>обізнаність із постановами та роз'ясненнями вищих судових інстанцій;</p> <p>уміння сформулювати своє ставлення до певної проблеми теми;</p> <p>здатність публічно представити матеріал.</p>                          |

| 1    | 2                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                |
|------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| 9-10 | <p>Наявність пропущених практичних занять;<br/> відпрацювання тем пропущених практичних занять;<br/> вирішення завдань до кожного практичного завдання;<br/> активна робота на практичних заняттях;<br/> засвоєння основних положень тем змістовного модуля;<br/> допущення декількох незначних помилок при розв'язанні завдань (казусів);<br/> здатність визначення теоретичних питань, на які розраховані завдання;<br/> уміння опрацьовувати та застосовувати акти законодавства;<br/> обізнаність із постановами та роз'ясненнями вищих судових інстанцій;<br/> здатність публічно представити матеріал.</p>                                                                                                 |
| 7-8  | <p>Наявність пропущених практичних занять;<br/> відпрацювання тем пропущених практичних занять;<br/> епізодична відсутність рішень завдань (казусів);<br/> участь у роботі на практичних заняттях;<br/> засвоєння окремих положень матеріалу тем змістовного модуля;<br/> неповні відповіді при розв'язанні завдань (казусів);<br/> складності при визначення теоретичних питань, на які розраховані завдання;<br/> певні складності при застосуванні актів законодавства;<br/> здатність публічно представити матеріал.</p>                                                                                                                                                                                     |
| 5-6  | <p>Несистематичне відвідування практичних занять, відсутність на заняттях без поважних причин;<br/> наявність декількох невідпрацьованих тем пропущених практичних занять;<br/> епізодична відсутність рішень завдань (казусів);<br/> участь у роботі на практичних заняттях;<br/> засвоєння окремих положень матеріалу тем змістовного модуля;<br/> неповні відповіді, допущення помилок при розв'язанні завдань (казусів);<br/> великі складності при визначення теоретичних питань, на які розраховані завдання;<br/> певні складності при застосуванні актів законодавства;<br/> невпевнені навички публічного представлення матеріалу.</p>                                                                  |
| 3-4  | <p>Епізодичне відвідування практичних занять, відсутність на заняттях без поважних причин;<br/> наявність невідпрацьованих тем пропущених практичних занять;<br/> епізодична відсутність рішень завдань (казусів);<br/> пасивна робота на практичних заняттях (участь у роботі останніх лише за наявності стимулу з сторони викладача);<br/> наявність певного уявлення щодо матеріалу тем змістовного модуля;<br/> неповні відповіді, допущення значної кількості помилок при розв'язанні завдань (казусів);<br/> невміння визначити теоретичні питання, на які розраховані завдання;<br/> невпевнені навички застосування актів законодавства;<br/> невпевнені навички публічного представлення матеріалу.</p> |

| 1   | 2                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                              |
|-----|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| 1-2 | Систематичні пропуски практичних занять без поважних причин;<br>наявність невідпрацьованих тем пропущених практичних занять;<br>систематична відсутність рішень завдань (казусів);<br>пасивність у роботі на практичних заняттях;<br>відсутність знань за темами змістовного модуля;<br>неповні, необґрунтовані відповіді, допущення істотних помилок при розв'язанні завдань (казусів);<br>нездатність визначити теоретичні питання, на які розраховані завдання;<br>не достатні навички застосування актів законодавства                                     |
| 0   | Систематичні пропуски практичних занять без поважних причин;<br>теми пропущених практичних занять не відпрацьовані;<br>систематична відсутність рішень завдань (казусів);<br>пасивність у роботі на практичних заняттях;<br>відсутність знань за темами змістовного модуля;<br>неповні, необґрунтовані відповіді, допущення істотних помилок при розв'язанні завдань (казусів);<br>нездатність визначити теоретичні питання, на які розраховані завдання;<br>відсутність навичок застосування актів законодавства;<br>невміння публічно представляти матеріал. |

Самостійна робота здобувача вищої освіти із навчальної дисципліни «Теорія та практика конституційного судочинства» виконується у формі:

1. наукової статті;
2. наукової доповіді;
3. тез наукової доповіді на конференції;
4. огляд судової практики;
5. есе за вузькоспеціальною проблематикою;
6. анотації прочитаної додаткової літератури з курсу, у т.ч. іноземної;
7. термінологічного словника;
8. підготовка до практичних занять та іспиту.

Враховуючи різноманіття форм самостійної роботи, і той факт, що остання оцінюється в діапазоні від 0 до 8 балів, як критерії її оцінювання використовуються такі показники:

- складність форми обраної студентом самостійної роботи;
- ступінь самостійності виконання роботи;

- творчий характер роботи;
- внутрішня послідовність, логічність і завершеність роботи.

Форми самостійної роботи, зазначені в пунктах 1-4 притаманний науковий характер, а тому вони оцінюються у діапазоні від 0 до 8 балів. Форми самостійної роботи, зазначені в пунктах 5-7, мають переважно теоретично-прикладний характер, а тому вони оцінюються у діапазоні від 0 до 4 балів.

Розрахункова шкала для оцінювання самостійної роботи здобувача вищої освіти:

| Кількість балів            |                                         | Критерії оцінювання                                                                                                                                                                                     |
|----------------------------|-----------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| робота наукового характеру | робота теоретично-прикладного характеру |                                                                                                                                                                                                         |
| 8                          | 4                                       | робота має самостійний, творчий характер; роботі притаманна внутрішня послідовність, логічність і завершеність.                                                                                         |
| 7                          | 3                                       | робота має самостійний характер; робота містить протиріччя, відсутня достатня аргументація висновків та завершеність у них.                                                                             |
| 6                          | 2                                       | Робота має самостійний характер, але містить хибні та неаргументовані висновки                                                                                                                          |
| 5                          |                                         | Робота має самостійний характер, але не враховує зміни чинного законодавства                                                                                                                            |
| 4                          | 1                                       | Робота має самостійний характер, але не містить аналізу матеріалів правозастосовної практики                                                                                                            |
| 3                          |                                         | Робота не має самостійного характеру, містить хибні та неаргументовані висновки, але включає аналіз чинного законодавства.                                                                              |
| 2                          | 0                                       | Робота не має самостійного характеру, містить хибні та неаргументовані висновки, протиріччя з положеннями чинного законодавства, проте робота відповідає вимогам до оформлення відповідного виду робіт. |
| 1                          |                                         | Робота не має самостійного характеру; в роботі відсутні висновки; не відповідає вимогам що пред'являються до оформлення відповідного виду робіт.                                                        |
| 0                          |                                         | Індивідуальна робота не виконана                                                                                                                                                                        |

Розрахункова шкала для оцінювання підсумкового контролю знань здобувача вищої освіти:

| Вид контролю | Кількість балів | Критерії(за кожною з оцінок)                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                    |
|--------------|-----------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| 1            | 2               | 3                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                               |
| Іспит        | Мах 60          | <p>1. Всебічне, систематичне і глибоке знання матеріалу, передбаченого програмою навчальної дисципліни, у тому числі орієнтація в інноваційних наукових доктринах та концепціях дисципліни.</p> <p>2. Здатність демонструвати чинне законодавство, а також матеріали правозастосовної практики його реалізації.</p> <p>3. Здатність демонструвати знання основної та додаткової літератури, рекомендованої кафедрою.</p> <p>3. Здатність до самостійного поповнення знань з дисципліни та використання отриманих знань у практичній роботі.</p> |
|              | 55              | <p>1. Повне знання матеріалу, передбаченого програмою навчальної дисципліни.</p> <p>2. Здатність демонструвати чинне законодавство, а також знайомство із матеріалами правозастосовної практики його реалізації.</p> <p>3. Засвоєння основної літератури та знайомство з додатковою літературою, рекомендованою кафедрою.</p> <p>4. Здатність до самостійного поповнення знань з дисципліни, розуміння їх значення для у практичній роботи.</p>                                                                                                 |
|              | 50              | <p>1. Достатньо повне знання матеріалу, передбаченого програмою навчальної дисципліни, за відсутності у відповіді суттєвих неточностей.</p> <p>2. Наявність окремих пробілів у знанні чинного законодавства, а також матеріалів правозастосовної практики його реалізації.</p> <p>3. Засвоєння основної літератури, рекомендованої кафедрою.</p> <p>4. Здатність до самостійного поповнення знань з дисципліни, розуміння їх значення для у практичній роботи.</p>                                                                              |
|              | 45              | <p>1. Знання основного матеріалу, передбаченого програмою навчальної дисципліни, в обсязі, достатньому для подальшого навчання і майбутньої роботи за професією.</p> <p>2. Наявність пробілів у знанні чинного законодавства, а також матеріалів правозастосовної практики його реалізації.</p> <p>3. Засвоєння основної літератури, рекомендованої кафедрою.</p> <p>4. Помилки і суттєві неточності у відповіді на іспиті за наявності знань до їх самостійного усунення або за допомогою викладача.</p>                                       |

|  |       |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                    |
|--|-------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
|  | 40    | 1. Знання основного матеріалу, передбаченого програмою навчальної дисципліни, в обсязі, достатньому для подальшого навчання і майбутньої роботи за професією.<br>2. Наявність значних пробілів у знанні чинного законодавства, а також матеріалів правозастосовної практики його реалізації.<br>3. Ознайомлення з основною літературою, рекомендованою кафедрою.<br>4. Помилки у відповіді на іспиті за наявності знань для усунення найсуттєвіших помилок за допомогою викладача. |
|  | 35    | 1. Прогалини в знанні чинного законодавства, а також матеріалів правозастосовної практики його реалізації.<br>2. Пробіли у знанні окремих частин основного матеріалу, передбаченого програмою навчальної дисципліни.<br>3. Наявність помилок у відповіді на іспиті.                                                                                                                                                                                                                |
|  | Min 0 | 1. Відсутність знань чинного вітчизняного законодавства та значної частини теоретичного матеріалу, передбаченого програмою навчальної дисципліни.<br>2. Неможливість продовжити навчання або здійснювати професійну діяльність без проходження повторного курсу з цієї дисципліни.                                                                                                                                                                                                 |

Підсумкова оцінка з навчальної дисципліни «Теорія та практика конституційного судочинства» виставляється в залікову книжку відповідно до такої шкали:

| Оцінка за шкалою ECTS | Визначення                                                                            | Оцінка за національною шкалою | Оцінка за 100-бальною шкалою |
|-----------------------|---------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------|------------------------------|
| <b>A</b>              | <b>Відмінно</b> – відмінне виконання, лише з незначною кількістю помилок              | 5                             | 90 – 100                     |
| <b>B</b>              | <b>Дуже добре</b> – вище середнього рівня з кількома помилками                        | 4                             | 80 – 89                      |
| <b>C</b>              | <b>Добре</b> – у цілому правильна робота з певною кількістю незначних помилок         |                               | 75 – 79                      |
| <b>D</b>              | <b>Задовільно</b> – непогано, але зі значною кількістю недоліків                      | 3                             | 70 – 74                      |
| <b>E</b>              | <b>Достатньо</b> – виконання задовольняє мінімальні критерії                          |                               | 60 – 69                      |
| <b>FX</b>             | <b>Незадовільно</b> – потрібно попрацювати перед тим, як перескладати                 | 2                             | 35 – 59                      |
| <b>F</b>              | <b>Незадовільно</b> – необхідна серйозна подальша робота, обов'язковий повторний курс |                               | 0 – 34                       |

## 7. Інформаційне забезпечення навчальної дисципліни

### 7.1. Нормативно-правові акти.

1. Конституція України. Відомості Верховної Ради України. 1996. № 30. Ст. 141. Дата оновлення: 01.01.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80> (дата звернення: 29.08.2020).
2. Про Конституційний Суд України: Закон України від 13.07.2017 р. № 2136-VIII. Відомості Верховної Ради України. 2017. № 35, стор. 6. Ст. 376. Дата оновлення: 20.03.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2509-19#Text> (дата звернення 29.08.2020 р.)
3. Про Регламент Конституційного Суду України: постанова Конституційного Суду України від 22.02.2018 р. № 1-пс/2018. Вісник Конституційного Суду України. 2018. № 2, стор. 14. Дата оновлення: 11.09.2018. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0004710-18#n2> (дата звернення 29.08.2020 р.)

### 7.2. Література

#### Основна література

1. Барабаш Ю. Г. Преюдиціальність рішень Конституційного Суду України: проблемні питання теорії та практики. *Право України*. 2010. № 6. С. 45–53.
2. Барабаш Ю. Опыт конституционного реформирования в Украине: в поисках европейского идеала. *Сравнительное конституционное обозрение*. 2014. №1 (98). С. 22–33.
3. Баулін Ю. Двадцять років вітчизняної конституційної юрисдикції. Вісник Конституційного Суду України. 2016. № 4–5. С. 23–40.
4. Бориславська О. Європейська модель конституціоналізму: системно-аксіологічний аналіз : монографія. Харків : Право, 2018. 384 с.
5. Конституційна юрисдикція: підручник / Ю. Г. Барабаш, І. І. Дахова, О. П. Євсєєв та ін. / за ред. Ю. Г. Барабаша та А. О. Селіванова. Харків : Право, 2012. 168 с.
6. Речицький В. Прості цінності конституціоналізму. *Критика*. 2011. № 1–2. URL: [http://krytyka.com/cms/front\\_content.php?idart=1018](http://krytyka.com/cms/front_content.php?idart=1018)
7. Тодыка Ю.Н. Толкование Конституции и законов Украины: теория и практика. Харьков : Факт, 2001. 328 с.
8. Селиванов А.О. Конституційна юрисдикція: поняття, зміст, принцип верховенства права, правові позиції по справах прав людини і конституційних конфліктів у сфері публічної влади. Київ : вид. Дім «Ін Юре», 2008. 120 с.
9. Скомороха В.Є. Конституційна юрисдикція в Україні: проблеми теорії, методології і практики. К.: «МП Леся», 2007. 716 с.
10. Шевчук С. Основи конституційної юриспруденції : монографія. Київ :

Укр. центр правничих студій, 2001. 302 с.

### *Додаткова література*

1. Аллан Т.Р.С. Конституційна справедливість. Ліберальна теорія верховенства права / Е.Р.С. Аллан / переклад з англ. Семків Р. К.: Видавничий дім “Києво-Могилянська академія”, 2008. 385 с.
2. Берестова І.Е. Теоретичні засади захисту публічних інтересів у цивільному судочинстві та конституційному провадженні. Київ : ФОП Маслаков, 2018. 496 с.
3. Головатий С. Верховенство права : монографія : у 3 кн. К. : Фенікс, 2006.
4. Крусян А.Р. Сучасний український конституціоналізм: монографія. К.: Юрінком Інтер, 2010. 560 с.
5. Христова Г. О. Позитивні зобов’язання держави у сфері прав людини: сучасні виклики: монографія. Харків: Право, 2018. 680 с.

### *7.3. Інтернет-ресурси.*

Електронний архів-репозитарій Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого. URL: <http://dspace.nlu.edu.ua/> (дата звернення: 27.08.2020).

Офіційний портал Верховної Ради України. URL: <http://rada.gov.ua/> (дата звернення: 27.08.2020).

Офіційне інтернет-представництво Президента України : <https://president.gov.ua/> (дата звернення: 27.08.2020).

Офіційний веб-портал органів виконавчої влади України. URL: <http://www.kmu.gov.ua> (дата звернення: 27.08.2020).

Офіційний сайт Міністерства фінансів України. URL: <http://www.minfin.gov.ua> (дата звернення: 27.08.2020).

Урядовий портал : <https://www.kmu.gov.ua/> (дата звернення: 27.08.2020).

Офіс реформ Кабінету Міністрів України <https://www.kmu.gov.ua/uryad-ta-organi-vladi/ofis-reform-kabinetu-ministriv-ukrainu> (дата звернення: 27.08.2020).

Міністерство розвитку громад та територій України : <http://www.minregion.gov.ua/> (дата звернення: 27.08.2020).

Конституційний Суд України : <http://www.ccu.gov.ua> (дата звернення: 27.08.2020)./

Офіційний сайт Національної бібліотеки України імені В.І.Вернадського. URL: <http://www.nbuv.gov.ua> (дата звернення: 27.08.2020).

### *7.4. СЕНМК.*

1. Стандартизований електронний навчально-методичний комплекс із навчальної дисципліни «Теорія та практика конституційного

судоинства» :

[http://library.nlu.edu.ua/index.php?option=com\\_k2&view=item&id=350:dena-forma-navchannya&Itemid=151](http://library.nlu.edu.ua/index.php?option=com_k2&view=item&id=350:dena-forma-navchannya&Itemid=151)

#### *7.5. Матеріально-технічне забезпечення навчальної дисципліни*

Передплачено доступ до Інформаційно-правових систем ЛІГА:ЗАКОН (Система ГРАНД та Система аналізу судових рішень VERDICTUM). Доступ можливий у читальному залі Полтавського юридичного інституту Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого (м. Полтава, Першотравневий проспект, 5, 1-й поверх).